

בס"ד. ש"פ ראה, מבה"ח אלול, ה'תשט"ז*

(הנחה בלתי מוגה)

ושמתי כדכד שמשתיך¹, ואמרז"ל² חד אמר שהם וחד אמר ישפה אמר הקב"ה להוי כדין וכדין. הנה פסוק זה הוא אחד היעודים שיהיו בהגאולה העתידה לבוא ע"י משיח צדקנו במהרה בימינו. ויש בזה ב' אופנים, שהם וישפה, ואמר הקב"ה להוי כדין וכדין. ולהבין ב' אופנים אלו ברוחניות, היינו בהגילוי אלקות שיהי' לע"ל, יובן זה מזה שב' אבנים אלו היו מ"ב האבנים טובות אשר בהחושן של כה"ג, למספר שבטי בני"י, שהם כנגד יוסף וישפה כנגד בנימין. והנה, יוסף ובנימין הם צדיק עליון וצדיק תחתון, דבחי' יוסף הוא המשכת אלקות מלמעלה למטה, יוסף הוא המשביר בר³, שממשיך אלקות מלמעלמ"ט, והיינו דגם כאשר העולם לא נזדכך עדיין עד כדי כך שיוכל לקבל בתוכו גילוי אור נעלה, מ"מ נמשך אור בדרך מלמעלמ"ט. ובחי' בנימין הוא זיכוך ועלי' מלמטלמ"ע, היינו שפועל בירור זיכוך עלי' והתקשרות בנש"י וחלקם בעולם, ובמילא גם בכללות הבריאה, שיוכלו לקבל את האור. וע"ד משל כמו שמוח הבע"ח אינו כלי לשכל ומוח האדם הוא כלי לשכל, לפי שהוא מזוכך יותר, הנה עבודתו של בנימין הוא העלאה מלמטלמ"ע שפועל זיכוך במוח ושכל האדם עד שיהי' כלי לאור אלקי נעלה. והנה, בב' אופנים אלו יש בכל אחד מהם מעלה מיוחדת. המעלה בעבודתו של בנימין, שהו"ע ישפה, שהמטה מתייחד יותר עם האור אלקי, דלהיות אשר ההמשכה היא מצד הזיכוך שנעשה כלי להאור, במילא הרי הוא ביחוד גמור עם האור. והמעלה בעבודתו של יוסף, שהו"ע שהם, שנמשך אור נעלה ביותר שאינו כפי אופן התחתון כי אם כפי שהוא מצד העליון. ועל זה אמר הקב"ה להוי כדין וכדין, אשר לע"ל יהיו ב' המעלות. וכמבואר כל הנ"ל באריכות בלקו"ת בהדרושים ושמתי כדכד⁴. והנה, ידוע שכל הגילויים שיהיו לעתיד תלויים במעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות⁵, ומאחר שלעתיד יהיו האופנים דמלמעלמ"ט ומלמטלמ"ע, בהכרח לומר שגם בהעבודה בזמן משך הגלות ישנם ג"כ אופנים אלו. וצריך להבין מהו"ע ב' אופנים אלו דשהם וישפה בעבודה.

ולהבין זה צריך להקדים תחלה משנת"ל⁶ דוהי' עקב קאי על הזמן דעקבתא דמשיחא, דאז הנה תשמעון ודאי, לפי שהוא דור האחרון, ולא ידח ממנו

(* התחלת וסיום המאמר הוגהו ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א. גוף המאמר הוא המשך להמאמר ד"ה והי' עקב תשמעון דש"פ עקב (לעיל ע' שכה ואילך).

(1) ישעי' נד, יב.

(2) ב"ב עה, א.

(3) ע"פ מקץ מב, ו.

(4) פרשתנו כד, ד ואילך. כו, ג ואילך.

(5) תניא ריש פל"ז.

(6) רד"ה והי' עקב (לעיל שם). וש"נ.

נדה, ולזאת הנה בדור זה תשמעון ודאי. וכללות העבודה הוא תשמעון ושמרתם ועשייתם, שהוא מחשבה דבור ומעשה, וכאשר המחדומ"ע שלו יהיו מחדומ"ע של נה"א לבדו, והוא מחדומ"ע דתומ"צ, אזי הנה ושמר ה"א לך את הברית ואת החסד ואת השבועה, שיומשך המחדומ"ע שמלמעלה אליו. דבכללות הוא שע"י עבודתו נעשה יחוד העובד עם הנעבד, יחוד נש"י עם הקב"ה, יחוד פכ"פ, וע"י האהבה דבכל מאדך⁷ ממשיך הגילויים שלמעלה מהשתלשלות. אמנם זה שע"י עבודתו ממשיך הגילוי שלמעלה, הוא רק מצד הכריתת ברית בלבד, שהרי לאו מכל אלץ מדות איהו כלל, ובכדי שמעשה הנבראים יהי' תופס מקום, הוא רק מצד הברית.

ב) והנה ענין הברית הוא התורה, כמ"ש⁸ את הברית אשר כרת עמנו בחורב⁹, ובילקוט¹⁰ ע"פ¹¹ אלה דברי הברית איתא¹² אין ברית אלא תורה, והיינו שהתורה הוא הברית המאחד נש"י עם הקב"ה, וכמ"ש¹³ אנכי עומד בין הוי' וביניכם, דאנכי מי שאנכי, דלא אתרמיז לא בשום אות ולא בשום קוץ¹⁴, דבכללות הוא הכתר, הנה הוא מחבר ישראל וקוב"ה ע"י התורה. וביאור הענין הוא, ע"פ הידוע שבכל ממוצע המחבר שני דברים יש ב' בחי', בחי' א' השייכת להעליון, ובחי' ב' השייכת להתחתון, וע"י ב' הבחי' שבו נעשה ממוצע המחבר. וכמו"כ יובן גם בהתורה שהיא ממוצע המחבר נש"י וקוב"ה, שיש בהתורה בחי' השייכת לנבראים, ובחי' השייכת להקב"ה, ועי"ז היא מחברת נש"י וקוב"ה. דהנה, התורה נתלכשה בדברים גשמיים כו', ומצד זה היא שייכת לנבראים, ובכללות הו"ע גליא דתורה. ויש בחי' בהתורה כמו שהיא בענינים רוחניים, והוא בחי' סתים דתורה שמדברת בעניני אלקות, שלכן הוא סתים (לגבינו), שהרי התורה היא חכמתו ורצונו של הקב"ה. וע"י ב' בחי' אלו התורה היא ממוצע המחבר אוא"ס ב"ה ונש"י.

וביאור ב' בחי' אלו בהתורה בעומק יותר, הנה ידוע דמה שאורייתא מחכמה נפקת¹⁵ אין הכוונה על חכמה תתאה וחכמה עילאה בלבד, כי אם על חכמה סתימאה, דח"ס הוא הממוצע האמיתי. דהנה, כללות הכתר הוא ממוצע בין אוא"ס המאציל והנאצלים, והוא ע"י ב' הבחי' שבהכתר, בחי' תחתונה שבמאציל, ובחי' ראשונה שבאצילות, דע"י ב' בחי' אלו (בחי' תחתונה שבמאציל ושרש ומקור הנאצלים) נעשה הכתר ממוצע לחבר אוא"ס המאציל עם האצילות. אמנם ב' בחי' אלו כמו שהם בכתר, הרי הם ב' מדריגות מיוחדות, ואין זה אמיתית ענין הממוצע,

(7) ואתחנן ו, ה.

(8) שם ה, ב.

(9) עד כאן הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א.

(10) פ' בא רמו קצה.

(11) תבוא כח, סט.

(12) בכל הבא לקמן — ראה ד"ה והי' עקב תשמעון מאדמו"ר הצי"צ פ"ו ואילך שנדפס בקונטרס בפ"ע

בשנה זו [תשט"ז], ולאח"ז באוה"ת עקב ע' תפו ואילך.

(13) ואתחנן ה, ה.

(14) ראה זהר ח"א קסז, ב. ח"ג יא, א. לקו"ת פינחס פ, ב. שם פרשתנו לא, ד.

(15) זח"ב פה, א. ועוד.

והממוצע האמיתי הוא בחי' חכמה סתימאה, לפי שבח"ס הנה ב' בחי' אלו (השייכות להמאציל והשייכות לאצי") אינם ב' מדריגות מיוחדות, אלא הם כאחד, ולכן הוא הממוצע האמיתי. ויובן זה עד"מ כמו שאנו רואים למטה בנפש האדם, דבכח החכמה יש ב' ענינים הפכיים, כח ההפשטה וההפלאה, וכח הירידה וההלבשה. ענין ההפלאה שבחכמה הוא מה שבכחו להפשיט את השכל מהציורים החומרים וגם מהציורים הגשמיים ואפילו מהציורים הרוחניים, והיינו שמפשיט את השכל מכל הציורים שבו, אורך רוחב ועומק, ונשאר רק הנקודה, שזוהי בחי' הנקודה שבחכמה. וענין הירידה וההלבשה דחכמה הוא שבכח החכמה להוריד את המושכל עד למטה מטה, כמו וידבר שלשת אלפים משל¹⁶ ולמטה יותר. והנה, ב' ענינים אלו שבחכמה אינם ב' ענינים נבדלים זה מזה, אלא הוא ענין אחד. דכח הירידה הוא מצד כח ההפלאה, דמה שבכחו להוריד את המושכל עד למטה מטה הוא לפי שתופס את עצם נקודת השכל המופשט מכל ציור, ומשום זה דוקא ביכלתו להוריד את השכל עד למטה מטה. ועד"ז יובן למעלה בבחי' ח"ס, דב' הבחי' שבח"ס, הבחי' השייכת להמאציל והבחי' השייכת להאצילות, אינם ב' ענינים נבדלים זמ"ז, אלא הו"ע אחד, ולכן הנה ח"ס הוא הממוצע האמיתי. וכמו"כ יובן בתורה, דב' הענינים שבתורה, מה שהיא חכמתו של הקב"ה, ומה שנתלבשה בדברים גשמיים, אינם ב' בחי' נבדלים זמ"ז, גליא דתורה וסתים דתורה, כי אם שאורייתא מחכמה (סתימאה) נפקת, ומצד בחי' העליונה שבתורה הנה משום זה דוקא ירדה למטה ונתלבשה בדברים גשמיים. ולכן נקראת התורה ברית, שהוא הממוצע האמיתי בין נש"י ואו"ס ב"ה.

והנה כמו"כ המצוות נקראים ברית, לפי שבהמצוות יש ג"כ ב' בחי', שהרי הם עצמן נעשים מדברים גשמיים, ובהם הוא המשכת רצון העליון, דרצון הוא למעלה מחכמה. וב' בחי' אלו בהמצוות אינם ב' ענינים נבדלים, אלא הו"ע אחד, שהרי המצוות המתלבשים בדברים גשמיים, הן הן עצמם הוא רצון העליון, שכך עלה ברצונו לקיים המצוות בגשמיות דוקא. ולפי שהוא רצה"ע שלמעלה גם מהחכמה, לכן הוא יורד למטה בדברים גשמיים דוקא. אמנם זה גופא שע"י תומ"צ יהי אפשר להיות היחוד דנש"י עם או"ס, דלכאורה, כיון שאו"ס לאו מכל אלין מדות איהו כלל, איך יהי תופס מקום מעשה התחתונים שיהי יחוד פב"פ, דמאחר שלאו מכל אלין מדות איהו כלל, אי אפשר שיהי יחוד פב"פ, הן מצד או"ס והן מצד נש"י, הנה עז"נ אנכי עומד בין הוי' וביניכם להגיד לכם את דבר הוי', דאנכי מי שאנכי הוא בחי' הכתר שלמעלה משניהם, ובכח הכתר נעשה היחוד ע"י התורה.

ג) וזהו והי' עקב תשמעון את המשפטים האלה, דהנה, התרגום דמשפט הוא הלכתא¹⁷, שהו"ע הלכות התורה, והיינו דכיון שבפסוק זה מבאר היחוד דנש"י עם הקב"ה כנ"ל, לכן נאמר את המשפטים האלה, שהיחוד הוא ע"י הלכות התורה. ותשמעון היינו לשון אסיפה, כמו וישמע שאול כו"¹⁶, והענין הוא לקבץ

16) מלכים-ה, יב.

17) וישב מ, יג.

ולאסוף כל פזורי ניצוצי נפשו האלקית שנתקשרה ברצונות זרות, ע"י ריבוי המחשבות ופיזור הנפש, דהגם דכתיב¹⁸ וברכך הוי' אלקיך בכל אשר תעשה דוקא, שצריך להיות העשי' בגשמיות, מ"מ, המחשבה אינה צריכה להיות שקועה בזה, וכמ"ש¹⁹ יגיע כפיך כי תאכל, שצריך להיות יגיע כפים בלבד, אבל לא יגיעת המוח והלב, ולכן צריך לקבץ את הניצוצות שנתפזרו בפזור הנפש, וכמ"ש²⁰ אם יהי' נדחך בקצה השמים משם יקבצך. וכשם שצריך לאסוף פזורי ניצוצי נפשו, כך צריך להיות האסיפה גם בהלכות התורה, דמצד הפיזור שנעשה בנפשו, נעשה אצלו העלם והסתור גם בהתורה, שאינו יכול לברר ולפסוק הלכה לאמיתתה, ועז"נ תשמעון את המשפטים, אלו ההלכות, דתשמעון הוא אסיפה, שצריך להיות האסיפה בנפשו והאסיפה בהלכות התורה. וזהו ג"כ מ"ש²¹ ואספת דגנך ותירושך ויצהרך, דנש"י נקראים בשם דגנך ותירושך ויצהרך, והם ג' חלוקי דרגות בנש"י, כהנים לויים וישראלים. דגנך אלו ישראלים, דכמו שבגשמיות הרי הלחם הוא העיקר, דלחם לבב אנוש יסעד²², ושאר המאכלים הם רק תוספות על הלחם, כמו"כ גם בנש"י העיקר הוא ישראלים, דגם כהנים ולויים הם ישראלים, אלא שיש בהם תוספת מעלה דכהנים ולויים, ולכן ישראלים נקראים דגנך. תירושך אלו לויים, דעבודת הלויים הוא באמירת שירה, ואין אומרים שירה אלא על היין²³. ויצהרך אלו כהנים, שעבודתם היא בבחי' שמן, בחשאי וברעותא דלבא²⁴. וזהו ואספת דגנך ותירושך ויצהרך, שהו"ע אסיפת פזורי הניצוצים בכל הג' סוגים שבנש"י. גם פירוש ואספת דגנך תירושך ויצהרך הו"ע האסיפה שצריך להיות בהתורה, דהתורה נקראת ג"כ בשם דגנך תירושך ויצהרך, והם חילוקי המדריגות שיש בתורה. דגנך הוא גליא דתורה, תירושך הוא פנימיות התורה, רזין דאורייתא, ויצהרך הוא רזין דרזין, וכמו שמן שצף ע"ג היין²⁵, כמבואר באמרי בינה²⁶ באריכות. וזהו ואספת דגנך גו', שהו"ע האסיפה שצריך להיות בכל חלקי התורה. וזהו והי' עקב תשמעון את המשפטים האלה, שכאשר יהי' האסיפה דפזורי ניצוצי נפשו והאסיפה בהתורה, ובכללות הוא העבודה דתשמעון ושמרתם ועשיתם שהם מחדומ"ע, עי"ז יומשך גם המחדומ"ע מלמעלמ"ט, שיהי' יחוד פב"פ דנש"י ואוא"ס ב"ה.

ד) **אמנם** כל זה הוא בעבודה דמחדומ"ע כמו שהיא מצד רצון התחתון הנולד מהשכל. אמנם בהעבודה כמו שהיא מצד רצון העליון, דהיינו העבודה דרעו"ד שלמעלה מטעם ודעת, דבכללות הוא האהבה דבכל מאדך שנאמרה בפ'

18 פרשתנו טו, יח.

19 תהלים קכח, ב.

20 נצבים ל, ד.

21 עקב יא, יד. וראה אוה"ת שם ס"ז. וש"נ.

22 תהלים קד, טו.

23 ברכות לה, א.

24 ראה זח"ג לט, א. קעז, ב.

25 ראה טבול יום פ"ב מ"ה. שבת ה, ב.

26 שער הק"ש פנ"ג ואילך [וראה בהנסמן בסוף האמ"ב שם — הוצאת קה"ת תשמ"ה — קמח, ד].

ראשונה דק"ש, הנה בפ' זו לא נזכר הפסוק ואספת דגנך תירושך ויצהרך (שנעשה מצד הענין דאם יהי' נדחך גו') כמו בפ' שני' דק"ש, לפי שמצד האהבה דבכל מאדך, שהו"ע עושיין רצונו של מקום, כנ"ל²⁷ בשם המגיד שהו"ע המשכת רצה"ע שלמעלה מהשתלשלות, הנה מצד המשכת בחי' זו אין צריך להיות העבודה דואספת, כי אם כמ"ש²⁸ וברך גו' דגנך תירושך ויצהרך, שלא יהי' בהם בחי' פיזור הנפש ברצונות זרות כו', שענין זה שייך בהשתלשלות דוקא, אבל מצד האהבה דבכל מאדך שממשיכים הרצון שלמעלה מהשתלשלות, אין שייך ענין זה. וזהו אמיתית ענין הברית דתורה, דתורה ענינה המשכה מלמעלה למטה, היינו המשכת האור עליון כמו שהוא (שלא לפי ערך הנבראים), והוא האור שלמעלה מהשתלשלות, דתפלה היא העלאה מלמטה למעלה, ואספת דגנך גו', אבל התורה היא המשכה מלמעלה למטה, המשכת האור שלמעלה מהשתלשלות, והוא ע"י הקדמת העבודה דרעו"ד, בחי' בכל מאדך, שאז נמשך ע"י התורה האור שלמעלה מהשתלשלות, וזהו אמיתית ענין הברית דתורה, שהתורה הוא המחבר ומייחד נש"י בהבחי' שלמעלה מהשתלשלות.

(ה) **ושרש** ההפרש בין ב' בחי' אלו, הנה ידוע שבענין כר"ב ישנם ב' אופנים. אופן א' הוא כמו שכרת אברהם אבינו עם אבימלך ע"י שבע כבשות²⁹, ששניהם נשתתפו בהכבשות, שלכל אחד מהם הי' חלק בזה, ועי"ז הם מתייחדים. ואופן הב' הוא, שלוקחים דבר א' שלם וחותכים לשנים והכורתים את הברית עוברים בין הבתרים³⁰. והנה, כאשר חותכים דבר א' לשנים הרי זה לכאורה היפך השלימות ופירוד כו', אך באמת הנה זהו אמיתית היחוד, היינו שכל אחד לעצמו הוא רק חצי דבר, ואינו שום מציאות מבלעדי השני. ועד"ז יובן גם למעלה, שבחי' הברית דתורה בהעבודה דואספת דגנך גו', הנה אף שנעשה עי"ז המשכת האור, מ"מ הרי הוא מציאות לעצמו. אמנם התורה שאחרי הקדמת העבודה דרעו"ד ותשובה, דתשובה הוא ג"כ ברית, כמ"ש³¹ לעברך בברית ה"א, הרי זה באופן נעלה יותר, שאינו שום מציאות לעצמו כו', ועי"ז הוא המשכת האור שלמעלה מהשתלשלות. ובזה יובן ג"כ בענין הכר"ב דר"ה, כמ"ש³² אתם נצבים היום גו' לעברך בברית, דלכאורה אינו מובן, הרי גם בכל השנה יש כר"ב דאוא"ס ונש"י, ומהו"ע הכר"ב דר"ה. אך הענין הוא, שהכר"ב דכל השנה היא ע"ד הכר"ב דשבע כבשות, אמנם בר"ה הוא העבודה דתשובה, שאינו שום מציאות לעצמו כו', והוא היחוד באוא"ס עצמו בעל הרצון.

(ו) **ובזה** יובן ג"כ מה שפירש"י ע"פ והי' עקב תשמעון, אם המצוות קלות שהאדם דש בעקביו תשמעון. וענין זה הוא כמ"ש בזהר³³ ע"פ³⁴ למה אירא בימי

(27) ד"ה והי' עקב פ"ג (לעיל ס"ע שכז ואילך).

(28) עקב ז, יג.

(29) וירא כא, כז ואילך.

(30) ראה לקו"ת נצבים מד, ב. אוה"ת שם ס"ו.

(31) נצבים כט, יא.

(32) שם, ט.

(33) ח"א קצח, א ואילך.

(34) תהלים מט, ו.

רע עון עקבי יסובני, שהו"ע העבירות קלות שהאדם דש בעקביו. דהנה, ביעקב כתיב³⁵ וידו אוחזת בעקב עשו, דיעקב פירושו יו"ד עקב³⁶, שהוא מאיר בכל המדריגות עד בחי' העקביים, והו"ע הזהירות בכל הענינים, גם בקלות שבקלות, שזהו יו"ד עקב. ושרש ההמשכה דיעקב יו"ד עקב, שתהי' בו הזהירות גם בקלות שבקלות, הוא כמ"ש³⁷ הקל קול יעקב, קלא קדמאה חסר וקלא בתראה מלא, קלא בתראה מלא הוא התורה, וקלא קדמאה חסר הוא קלא דלא אשתמע, והו"ע העבודה דרעו"ד. וכאשר הקל קול, קלא קדמאה וקלא בתראה, והוא התורה שאחרי העבודה דרעו"ד, אזי ישנו הענין דיעקב, יו"ד עקב, שהו"ע הזהירות גם בקלות שבקלות. והיינו שכאשר עבודתו היא ע"פ טעם ודעת, אזי יש חילוק בין קלות שבקלות וחמורות שבחמורות, אבל כאשר יש בו ההמשכה דתורה אחרי הקדמת העבודה דרעו"ד שלמעלה מטו"ד, אזי אין חילוק כלל בין קלות וחמורות, וזהו הקל קול יעקב, וכאשר הקל קול יעקב אזי אין הידים ידי עשו שולטות³⁸. וז"ש למה אירא בימי רע עון עקבי יסובני, לפי שחסר בחי' יעקב יו"ד עקב, וידו אוחזת כו'. וזהו מה שפירש"י ע"פ והי' עקב תשמעון, אם המצוות קלות שהאדם דש בעקביו, לפי שפסוק זה מבאר ענין ההמשכה שלמעלה מהשתלשלות, שהוא ע"י התורה שאחרי הקדמת העבודה דרעו"ד, ולכן פירש"י שצ"ל הזהירות גם במצוות קלות, שזהו הוראה שעבודתו היא למעלה מטו"ד שלכן נוהר בקלות כמו בחמורות. וכיון שעבודתו היא למעלה מטו"ד, אזי ושמר ה"א לך את הברית ואת החסד ואת השבועה, שיומשך האור שלמעלה מהשתלשלות.

ז) **והנה**³⁹ ב' אופנים אלו בעבודה, העבודה דהקל קול, תפלה ותורה, הוא העבודה שבדרך מלמטלמ"ע ובדרך מלמעלמ"ט, וכמבואר בארוכה בכ"מ. ולהיות דבקדושה הוא התכללות והתאחדות, הרי גם בעבודת התפלה עצמה⁴⁰ ישנם ב' אופנים אלו, עבודת הלילה ועבודת היום. וי"ל שעד"ז הוא ג"כ החילוק דהעבודה דבכל לבבך ובכל נפשך והעבודה דבכל מאדך⁴¹, וגם בהעבודה דבכל מאדך ישנם ב' אופנים אלו, דבכל מאדך יש בחי' רצון ובחי' תענוג. וכן בתורה עצמה⁴² ישנם ב' האופנים והם תושב"כ ותושבע"פ, כמבואר במ"א. וע"י ב' אופנים אלו בעבודתינו בזמן משך הגלות, יהיו לע"ל ב' האופנים דשהם וישפה. כי עכשיו בזמן הגלות הוא בהעלם, דבין העלי' שנעשה בהעולם ובין המשכת האור שבעולם הוא בהעלם, ולע"ל יתגלה זה שפעלו בהעבודה בזמן הגלות, ושמתי כדכד שהם וישפה, ולהוי כדין וכדין.

35) תולדות כה, כו.

36) פירס שער כג (שער ערכי הכינויים) בערכו. עץ חיים שער ג (שער סדר האצילות). פ"ב.

37) תולדות כז, כב. וראה זח"א נ, ב. אוה"ת תולדות רסד, א. שם כרך ה תתצד, ב.

38) ב"ר פס"ה, כ.

39) מכאן עד סוף המאמר הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א.

40) ראה לקו"ת דברים כח, ג (הערה בקונטרס הנ"ל שבהערה 12).

41) ראה לקו"ת שם יב, ג. זה, ד. — ע"פ המבואר בפנים י"ל, כפשטות לשון הש"ס (ב"ב עה, א), דחד

אמר שהם וח"א ישפה קאי על הכתוב ושמתי כדכד. ראה שם בפירש"י ותוס' ועוד (הערה בקונטרס הנ"ל

הערה 12).